

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF ENHANCING YOUTH THINKING

Nigora Xusanovna Djalalova

Lecturer of the Department of Music Education and Culture

Fergana State University

nigoradj55@gmail.com

Fergana, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: youth thinking, social thinking, social consciousness, globalization, social environment, information space, critical thinking, social processes, intellectual development, social philosophy.

Received: 19.03.26

Accepted: 20.03.26

Published: 21.03.26

Abstract: This article analyzes the theoretical and methodological foundations for enhancing youth thinking from the perspective of social philosophy. The study examines the key social factors influencing the formation of youth thinking in contemporary society, particularly the processes of globalization, the information environment, and communicative space. Special attention is given to the role of social experience, critical thinking, and intellectual activity in the development of youth consciousness. The findings indicate that the development of youth thinking is closely related to the social environment, information flows, and active participation of young people in social processes. The article also proposes a conceptual model for the development of youth thinking and substantiates its socio-philosophical significance.

YOSHLAR TAFAKKURINI YUKSALTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI

Nigora Xusanovna Djalalova

“Musiqiy ta’lim va madaniyat” kafedrasida o‘qituvchisi

Farg‘ona davlat universiteti

nigoradj55@gmail.com

Farg‘ona, O‘zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit soʻzlar: yoshlar tafakkuri, ijtimoiy tafakkur, ijtimoiy ong, globallashuv, ijtimoiy muhit, axborot makoni, tanqidiy tafakkur, ijtimoiy jarayonlar, intellektual rivojlanish, ijtimoiy falsafa.

Annotatsiya: Mazkur maqolada yoshlar tafakkurini yuksaltirishning nazariy-metodologik asoslari ijtimoiy falsafa nuqtai nazaridan tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy jamiyat sharoitida yoshlar tafakkurining shakllanishiga taʼsir etuvchi ijtimoiy omillar, xususan globallashuv jarayonlari, axborot makoni va kommunikativ muhitning roli yoritiladi. Shuningdek, yoshlar tafakkurining rivojlanishida ijtimoiy tajriba, tanqidiy fikrlash va intellektual faollikning ahamiyati asoslab beriladi. Tadqiqot natijalariga koʻra, yoshlar tafakkurining rivojlanishi ijtimoiy muhit, axborot oqimi va ijtimoiy jarayonlarda faol ishtirok etish bilan uzviy bogʻliq ekanligi aniqlanadi. Maqolada yoshlar tafakkurini rivojlantirishning konseptual modeli taklif etilib, uning ijtimoiy-falsafiy ahamiyati asoslab beriladi.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ И ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОВЫШЕНИЯ МЫШЛЕНИЯ МОЛОДЁЖИ

Нигора Хусановна Джалалова

Преподаватель кафедры «Музыкальное образование и культура»

Ферганский государственный университет

nigoradj55@gmail.com

Фергана, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: мышление молодежи, социальное мышление, социальное сознание, глобализация, социальная среда, информационное пространство, критическое мышление, общественные процессы, интеллектуальное развитие, социальная философия.

Аннотация: В данной статье анализируются теоретико-методологические основы развития мышления молодежи с точки зрения социальной философии. В исследовании рассматриваются социальные факторы, влияющие на формирование мышления молодежи в условиях современного общества, в частности процессы глобализации, информационная среда и коммуникативное пространство. Особое внимание уделяется роли социального опыта, критического мышления и интеллектуальной активности в развитии молодежного сознания. Результаты исследования показывают, что развитие мышления молодежи тесно связано с социальными условиями,

информационными потоками и активным участием молодых людей в общественных процессах. В статье предложена концептуальная модель развития молодежного мышления и раскрыто ее социально-философское значение.

Kirish. XXI asrda globallashuv jarayonlarining jadallashuvi jamiyat hayotining barcha sohalarida yangi ijtimoiy jarayonlarni yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, yosh avlodning tafakkur darajasi va intellektual salohiyati jamiyat taraqqiyotining muhim ko'rsatkichlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Yoshlar tafakkuri jamiyatning ma'naviy, madaniy va ijtimoiy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatuvchi muhim omil bo'lib, uning rivojlanish darajasi jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlarning barqarorligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Ijtimoiy falsafa nuqtai nazaridan tafakkur insonning ijtimoiy borliqni anglash, tahlil qilish va umumlashtirish jarayonida shakllanadigan murakkab intellektual faoliyatdir. Tafakkur shaxsning ijtimoiy tajribasi, jamiyatdagi kommunikativ munosabatlar hamda madaniy qadriyatlar tizimi bilan uzviy bog'liq holda rivojlanadi. Shu sababli yoshlar tafakkurining shakllanishini ijtimoiy muhitdan ajratib holda o'rganish mumkin emas.

Zamonaviy axborot makoni yoshlar tafakkurining rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Raqamli kommunikatsiyalar, global axborot oqimi va ijtimoiy tarmoqlar yoshlarning dunyoqarashi hamda ijtimoiy ongini shakllantirishda muhim rol o'ynamoqda. Shu sababli yoshlar tafakkurini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslarini ijtimoiy falsafa nuqtai nazaridan tahlil qilish muhim ilmiy ahamiyatga ega.

Mazkur maqolaning maqsadi yoshlar tafakkurini yuksaltirishning nazariy-metodologik asoslarini ijtimoiy falsafa kontekstida tahlil qilishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. So'nggi yillarda yoshlar tafakkuri va ijtimoiy ong masalalari ko'plab ilmiy tadqiqotlarda o'rganilmoqda. Xususan, zamonaviy tadqiqotlarda yoshlar dunyoqarashining shakllanishi ijtimoiy muhit, kommunikatsiya tizimlari va global madaniy jarayonlar bilan bog'liq holda tahlil qilinadi.

Tadqiqotchilar ta'kidlashicha, yoshlarning tafakkur faoliyati jamiyatdagi ijtimoiy institutlar va kommunikatsiya tizimlari bilan uzviy bog'liq holda rivojlanadi. Jamiyatdagi axborot oqimi va ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi yoshlarning dunyoqarashiga yangi g'oyalar va konsepsiyalar kirib kelishiga sabab bo'lmoqda.

Globalashuv jarayonlari yoshlarning ijtimoiy identifikatsiyasi va dunyoqarashida yangi tendensiyalarni yuzaga keltirmoqda. Ayrim tadqiqotlarda globalashuv sharoitida yoshlarning tafakkuri global madaniy ta'sirlar bilan uyg'unlashgan holda shakllanishi qayd etilgan⁴.

Mazkur tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlardan foydalanildi:

- ijtimoiy-falsafiy tahlil;
- tizimli yondashuv;
- komparativ tahlil.

Ushbu metodologik yondashuvlar yoshlar tafakkurining rivojlanish jarayonini kompleks tarzda tahlil qilish imkonini beradi.

Natijalar va muhokama. Tadqiqot natijalari yoshlar tafakkurining rivojlanishi bir qator ijtimoiy omillar bilan bog'liq ekanligini ko'rsatdi. Birinchidan, yoshlar tafakkurining shakllanishida ijtimoiy muhit muhim rol o'ynaydi. Jamiyatdagi ijtimoiy munosabatlar tizimi, kommunikatsiya jarayonlari hamda axborot almashinuvi yoshlarning fikrlash uslubiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ikkinchidan, axborot makonining kengayishi yoshlarning intellektual rivojlanishiga yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Zamonaviy kommunikatsiya texnologiyalari yoshlarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirib, ularning tafakkur faoliyatini faollashtirmoqda.

Uchinchidan, yoshlarning tanqidiy fikrlash qobiliyati jamiyatning innovatsion rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Tanqidiy tafakkur yoshlarning ijtimoiy jarayonlarni tahlil qilish hamda ularga nisbatan mustaqil munosabat bildirish imkoniyatini kengaytiradi.

To'rtinchidan, yoshlarning ijtimoiy tajribasi kengaygan sari ularning tafakkur faoliyati ham rivojlanib boradi. Ijtimoiy jarayonlarda faol ishtirok etish yoshlarning dunyoqarashi va ijtimoiy ongini boyitadi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, yoshlar tafakkurining rivojlanish modeli quyidagicha ifodalandi: ijtimoiy muhit, axborot makoni, ijtimoiy tajriba, tanqidiy tafakkur, intellektual rivojlanish. Mazkur model yoshlar tafakkurining yuksalish jarayonini ijtimoiy falsafa nuqtai nazaridan tushuntirish imkonini beradi. Shu orqali yoshlarning intellektual faoliyati, ijtimoiy tajribalari va axborot makonidan foydalanish usullari o'zaro qanday bog'liq ekanligi aniqlanadi. Shuningdek, model yoshlarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, ijtimoiy ongini mustahkamlash va jamiyatdagi murakkab ijtimoiy jarayonlarga faol jalb etishning nazariy asoslarini belgilaydi.

Xulosa. O‘tkazilgan tadqiqot natijalari yoshlar tafakkurini yuksaltirish jarayoni jamiyatdagi ijtimoiy jarayonlar bilan chambarchas bog‘liqligini ko‘rsatdi. Yoshlar tafakkurining rivojlanishi ijtimoiy muhit, kommunikatsiya tizimlari va axborot makonining rivojlanish darajasiga bog‘liq holda kechadi. Ijtimoiy falsafa nuqtai nazaridan yoshlar tafakkurining rivojlanishi jamiyatning innovatsion salohiyatini belgilovchi muhim omillardan biridir. Shu sababli yoshlarning tanqidiy va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish jamiyat taraqqiyotining muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Kelgusida yoshlar tafakkurining rivojlanish mexanizmlarini chuqurroq o‘rganish hamda globallashtirish sharoitida yoshlarning ijtimoiy ongini shakllantirish masalalarini tahlil qilish ijtimoiy falsafa fanining muhim ilmiy yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qoladi. Bundan tashqari, ijtimoiy-madaniy texnologiyalar va yangi kommunikativ platformalarning yoshlar tafakkuriga ta’siri, ularning axborotga munosabatini va jamiyatdagi ijtimoiy faolligini oshirishdagi roli ham ilmiy izlanishlarda alohida o‘rganilishi zarur. Shu tarzda, yoshlarning ijtimoiy ongini shakllantirish va tanqidiy tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan strategiyalar, jamiyatning barqaror rivojlanishi va innovatsion salohiyatini mustahkamlashga bevosita hissa qo‘shadi.

Shuningdek, kelgusidagi tadqiqotlar yoshlar tafakkurining ijtimoiy va madaniy kontekstda rivojlanishini o‘lchash mezonlarini aniqlash, ijtimoiy tajribalarni samarali boshqarish va kommunikativ makonning rolini chuqurroq tahlil qilish imkonini beradi. Bu esa nafaqat ijtimoiy falsafa ilmiy yo‘nalishining rivojlanishiga, balki amaliy siyosat va ma’rifat tizimlarida yoshlar strategiyasini shakllantirishga ham bevosita hissa qo‘shadi. Yoshlarning axborot oqimlariga ongli munosabatini rag‘batlantirish va ularning tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini mustahkamlash, jamiyatning barqaror ijtimoiy rivojlanishini ta’minlashda muhim vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Beck, U. – The metamorphosis of the world. – Cambridge: Polity Press, 2020.
2. Castells, M. – Networks of outrage and hope: Social movements in the internet age. – Cambridge: Polity Press, 2022.
3. Giddens, A. – The consequences of modernity. – Cambridge: Polity Press, 2020.
4. Bauman, Z. – Retrotopia. – Cambridge: Polity Press, 2021.
5. Inglehart, R. – Cultural evolution: People’s motivations are changing. – Cambridge: Cambridge University Press, 2021.
6. Touraine, A. – The end of societies. – Cambridge: Polity Press, 2020.